Godina II. — Broj 377.

CIJENA LISTU: U predplati za čitavu godinu K 32·—, za polugodište K 16·—, tromjesečno K 8·—, mjesečno K 3·—, u maloprodaji 10 helera. — OGLASI primaju se u upravi lista trg Custoza broj 1, te se računaju po 30 helera za prostor visok 4 milimetara i dug 8 cm.

HRVATSKI LIST

izlazi u Puli, svaki dan u 5 sati ujutro.

Poedjeljak, 24. srpnja 1916.

„HRVATSKI LIST“ izlazi u nakladnoj tiskara JOS. KRMPOTIĆ u Puli, trg Custoza broj 1. Uredništvo se nalazi u Sižanskoj ulici broj 74. — Odgovorni urednik: JOSIP HAIN u Puli. Rukopisi se ne vraćaju. Ne uvažuju se anonimni dopisi. Nefrankirana pisma se ne primaju.

Grof Andrassy u Berlinu.

Austro-ugarski ratni izvještaj.

Beč, 22. (D. u.). Službeno se javlja:

Rusko bojište.

Ugroženi jakom ruskom navalom, pomakli smo na visini Magura boreće se čete prema glavnom grebenu Karpata. Inače je položaj nepromijenjen te nije ništa novoga.

Talijansko bojište.

Nakon nekoliko trajajućeg i odnošajima odgovarajućeg mira, došlo je jučer na fronti južno doline Sugan opet do vrlo žestokih bojeva. Poduprti trajnom topovskom vatrom izvanredne žestine su Talijani na mnogim mjestima ponovno napali. Bijahu posvuda odbiti s najvećim gubicima. Poljsko-lovački bataljun br. 7 i dijelovi pješadijske pukovnije br. 17, protiv čijih položaja bijaše naperen glavni neprijateljski juriš, su se u toj borbi izvanredno odlikovali. I u odsjeku Paneveggio se bojevi šire. Bijaše krvavo suzbit napadaj talijanske brigade na visine jugozapadno Paneveggio. Na visinama sjeverno sela takodjer se je izjalovio napadaj neprijateljskog bataljuna. Odsjeci naše tirolske fronte, u kojoj se jučer nije borilo, većim su dijelom stajali pod žestokom neprijateljskom topovskom varom. Na sočkoj fronti bijaše teško opstrejlavana gora Sv. Mihaela.

Jugoistočno bojište.

Položaj je nepromijenjen.

Zamjenik poglavice generalnog stožera pl. Höfer, podmaršal.

Njemački ratni izvještaj.

Berlin, 23. (D. u.). Iz velikog se glavnog stana službeno javlja:

Zapadno bojište:

Medju morem i Anercom u pojedinim odsjecima živahni topovski bojevi. U okolici Richebourga bijahu snžbijena jača neprijateljska izvidnička odjeljenja. Medju Anercom i Sommom došlo je podnoć i u noći nakon kroz dan rastućeg topovskog djelovanja ponovno do pješadijskih bojeva na fronti Thiepual-Guillemont. Tu započete engleske navale ostale su bez uspjeha uza svu bezobzirnu uporabu ljudi. Kod i zapadno Pozieresa, kod šumice Foureaux, te na zapadnom rubu Longuevala dovele su do žestokih bojeva čovjeka sa čovjekom. Neprijateljski navalni pokušaji medju Guillemontom i Sommom bijahu već u izlaznim jarcima ugušeni zatvornom vatrom. Južno Somme pojedine francuske navale, koje su se izjalovile. Bijaše zarobljeno preko 160 vojnika, medju kojima i nekoliko časnika. U području Moze, južno Damloupa, u smjeru dvorca Dicourt zauzeli smo zemljišta, imali smo zarobljenika i učinismo plijena. Jučer su francuska jata bacala bombe na gradove Mühlheim, Baden te sela blizu njih. U zračnom boju sastrijelismo 2 neprijateljska lječala te na tu zračnu navalu odgovorimo teškom vatrom na grad Belfort.

Istočno bojište.

Jugoistočno Rige izjalovio se je na večer u našoj zatvornoj vatri neprijateljski napadaj. Njemačke su baterije zapriječile pokušaje prelaza preko Styra, jugozapadno Beresteczsa.

Balkansko bojište.

Ništa nova.

Vrhovno vojno vodstvo.

Turski ratni izvještaj.

Carigrad, 22. (D. u.) Glavni stan javlja: Ruske bojne sile, koje su, kako bijaše jučer javljeno, u neredu bile prognane prema istoku, kušale su, da se 30 km istočno Revandusa uzdrže, ali nijesu mogle prihvatiti boja, jer su bile od naših četa energički proganjane te su se povukle prama granici. U posljednim smo bojevima zaplijenili 2 strojne puške.

BRZOJAVI.

Rat.

Njemačka pobjeda na Sommi.

Berlin, 22. (D. u.) Wolffov ured javlja: Silna bitka, što je posljednjih dana bijesnila na Sommi, došla je do vrhunca. Rezultat tog silnog naprezanja naših neprijatelja bijaše prema njihovim ogromnim krvavim gubicima više nego kukavan. Oni su pretrpjeli težak poraz. Položaj na Sommi, počinje se uslijed pobjede Nijemaca postepeno mijenjati njima u prilog. U bici na Sommi se se potpunoma izjalovile silne napadajne osnove naših neprijatelja.

Ljuti bojevi kod Rige.

Berlin, Wolffov bureu javlja: Jurer se je jugoistočno Rige odigrala jedna od najljućih bitka, što su dosada bijesnile na istočnoj fronti. Nakon petsatne izvanredno žestoke topovske priprave, koja se je promjenila u bubanjsku vatru najveće žestine, prešla je jaka ruska pješadija u 3 sata poslije podne u uvijek novim valovima k prvom napadaju. U 5 sati i to poslije podne bijaše napadaj odbit. Nakon ponovne 1 i pol satne silne topovske priprave, započeo je u 7 sati na veče drugi ruski napadaj, koji se je izjalovio nakon polsatnog boja. Nakon kratkog odmora započeše oko 8 sati na veče uvijek novi ruski napadaji u masama od do sada valjda nevidjene žestine. U 10 sati na veče bijahu svi napadaji odbiti. Iscrpljeni Rusi nijesu danas imali nikakve snage, pa ponovno navale. Položaji Nijemaca ostali su u njihovom potpunom i sigurnom posjedu. Poraz Rusa je težak, krvavi gubici ozbiljni.

Engleski gubici.

London, 23. (D. u.) Popisi gubitaka od 19., 20. i 21. t. m. sadržavaju imena 78.147 momaka, 410 časnika, od kojih 184 palih.

Antanta.

Stürmer, ruski ministar vanjskih posala.

Petrograd, 23. (D. u.) Ministarski predsjednik i ministar unutarnjih posala, Stürmer bijaše imenovan izvanjskim ministrom te ostaie i dalje predsjednik ministarskog vijeća. Ministar pravde Chostow bijaše imenovan ministrom za unutrašnje poslove, a nekadašnji ministar unutrašnjih poslova Makarow, ministrom pravde. Bijaše odobrena molba vanjskog ministra Sasonowa za odstup.

Požar u Bordeauxu.

Pariz, 23. (D. u.) Prema „Petit Journalu“ buknuo je u alkoholnim skladištima u Bordeauxu iz dosad nepoznatih uzroka veliki požar, koji je zahvatio i bližnja skladišta robe te upepelio mnogo kuža, čiji su stanovnici bili teškom mukom spašeni. Šteta iznaša 10 milijuna franaka.

Neutralne države.

Kršenja švedske neutralnosti.

Stockholm, 23. (D. u.) Prema „Aftenbladetu“ prošle su noći kod ulaza u luku Culea, dakle u švedskom području, proganjali dva ruska rušioca četiri njemačka tovarna broda te su zahtijevali, da se zaustave. Švedska je torpedovka „Virgo“ zaplovila protiv ruskih rušioca, koji su odmah pobjegli. „Virgo“ je pripravna na akciju proganjala bježeće ruske brodove. Njemački su brodovi prispjeli u luku.

Amerika.

Nesreća u San Francisco.

San Francisco, 23. (D. u.) Reuter. Kod svečanosti u prilog propagande za oboružanje eksplodirala je bomba, usljed česa bijaše 6 osoba ubijenih i 29 ranjenih. Bomba bijaše sakrivena u kovčegu. Kuća, pred kojom se je bomba rasprsnula, je porušena. Različite su osobe bile prije dopisnicama upozorene. Redarstvo je uapsilo osumljene mornare.

Razni brzojavi.

Andrassy u Berlinu.

Berlin, 23. (D. u.) Madjarski je državni zastupnik Julije Andrassy prispio je u Berlin.

Imenovanje.

Monakov, 23. (D. u.) Bavarski je kralj imenovao prijestoljonaljednika Ruprehta generalom feldmaršalom.

Pobjeda austrijske industrije kod Visa.

(Povodom pedesetgodišnjice pomorske bitke)

Osim vojničkog i političkog značenja imade slavna pobjeda naše mornarice nad talijanskom „armadom“ još i treće, veoma važno značenje, naime pobjeda austrijske industrije nad engleskom i francuskom i američkom.

Kod Visa je naime godine 1866. naša industrija sjajno nadvladala industriju Engleske, Francuske i Amerike, koje su Italiji uz teške novčane žrtve opskrbile bile oklopnjačama te topovima sustava Armstrong, dok su austrijski ratni brodovi i oružje na njima pojecali iz domaćih tvornica. Ti ratni brodovi, sagradjeni u austrijskim brodogradilištima pod vodstvom i uputom austrijskih mjernika, u domaćim tvornicama saliveni topovi, kod nas načinjeni strojevi i ostala oprema brodova — sve je to daleko nadmašivalo talijanske brodove. Svi vještaci tadašnjega doba jednoglasno hvale vrsnoću i spremu austrijskih radionica i tvornica, kojima pošlo bilo za rukom te su stvorile tako izvrstan materijal, uslijed kojega je bilo moguće našoj smjeloj mornarici, da izvojšti tako sjajnu pobjedu nad dvostrukom premoći. Doista bi već i to bilo za nas veoma mnogo, kad bi naša mlada industrija bila u ono doba na istoj visini poput one u Engleskoj, Francuskoj i Americi, a kad tamo, naša su brodogradilišta i tvornice te tri države nadaleko nadmašile, premda su one imale kod gradnje i oboružavanja ratnih brodova više nego li stogodišnje iskustvo, dok je naša industrija na tom polju bila pedeset godina tako rekavši tek u povojima. A i naši su troškovi bili znatno manji od onih koje je primierice Italija morala da plati prvom engleskom brodogradilištu tvrdke William Penn & Sons te brodogradilištu Mansley itd.

Najviše je udjela od brodogradilišta i tvornica stvojeva imala kod gradnje brodova naše mornarice od Strudthoffa svojevremeno kao tvornica strojeva utemeljeno i pretvoreno kasnije u dioničko društvo, s gorostasnim brodogradištem spojeno t. zv. „Stabilimento tecnico triestino“, te brodogradište i tvornica strojeva Josipa Tonella na putu u Škednju kod Trsta na tadašnjem „Squero San Marco“ Tvrdka je „Stabilimento tecnico Triestino“ sagradila strojeve za 28 ratnih brodova: Taurus, Andrija Hofer, Erzherzog Fridrih, Dandolo, Donau, Kaiser, Krka, Narenta, Ausluger, Deutchshmeister, Pelikan, Gemse, Grille, Sansego, Ranfbold, Speiteufel, Uskok, Scharfschütze, Wespe, Wildfang, Drache, Salamander, Kaiser Max, Don Juan d'Austria, Priz Eugen, Novara, i Habsburg, koji su se po izjavi admiralata u Puli dostojno mogli staviti uz bok u ono vrijeme sagradjenim strojevima u engleskim tvornicama. Oklopna fregata „Habsburg“ bila je sagradjena na brodogradilištu San Rocco kod Muggie. Ta je fregata morala bila radi ratnih dogadjaja biti dovežena iz Trsta u Pulu samo sa 33 željezne ploče. Uz mučan te danju i noću neprekinuti posao pošlo je za razmjerno veoma kratko vrijeme fregatu u toliko upotpuniti i dogotoviti, tako te je mogla sudjelovati kod glasovite Tegetthoffove izvidničke vožnje u Anconu, a kasnije i u bici kod Visa uz topničke brodove Gemse, Grille, Hum, Velebit i Dalmat, koji svi potječu od gore spomenute tvrtke.

I u brodogradilištu i tvornici strojeva uglednoga tršćanskoga gradjanina Josipa Tonella sagradjeno je mnogo brodova, koji su se ovjenčali slavom u bici kod Visa. Tako primjerice najveća tadašnja austrijska oklopna fregata „Erzherzog Ferdinand Max“, koja je u pomorskoj viškoj bici uništila talijansku admiralsku ladju „Rè d'Italia“ a na njezinoj se je palubi nalazio sam Tegetthoff. I trupovi su oklopnih fregata Kaiser Max. Prinz Eugen, Don Juan d'Austria, Drache, Salamander, zatim trupovi velikih topovskih brodova Seehund, Wall, Streiter i Reka svojedobno bili ovdje dogotovljeni. Ista je tvrtka sagradila i opremila izvan Trsta parobrode Lucia i Volta, fregate Donau i Adria te linijski brod Kaiser. Sjajno je bilo djelo te tvrdke popravak u luci u Puli uslijed požara teško oštećene fregate Novara za najkrajnje kratko vrijeme u roku od 28 dana.

Kod izgradnje i opreme bojnih brodova, koji su sudjelovali u bici kod Visa, odlikovalo se je još nekoliko naših domaćih tvrtka, tako erarska ljevaonica željeza u Neubergu, ljevaonica c. kr. željezničkog društva u Rešici, tvornica oklopnih ploča grofa Henekela von Donnersmark u Zeltivegu, tvornica strojeva na Rijeci, tvornice platna Gromann u Sternbergu i Butschek u Brnu. Drvo kao i željezo za kotlove dopremalo se je iz Štajerske, — domovine Tegetthoffove.

Tako je eto već prije 50 godina naša domaća ratna industrija slavila slavlje nad onima, koji su nam i danas neprijatelji. Pa ako ih je ona već i u ono doba natkriljivala, kako li ih ne će tek danas! Zato i jest svaki trud i svako nastojanje naših neprijatelja, da nas preteku, oslabe i unište, — jalovo. Svojim vlastitim silama, bez tudje pomoći, odoljevamo buri i oluji, naša vlastita nas snaga na polju ratne industrije — uz ono ostalo — vodi do konačne sjajne pobjede.

Opsada Beograda 1789.

Beogradske novine donašaju:

Opsada i Zauzeće Beograda po četama maršala Laudona 1789. god., često je bilo opisivano. Prirodno je, da je dogadjaj od tolike povjesničke važnosti, moramo naći mnoge kroničare. Već mnogi od samih učesnika htjeli su svoje uspomene sačuvati svoioj porodici i docnijim pokolenjima, pa su ih manje ili više opširno ispisivali. Drugi pak nijesu se zadovoljavali ovakim prostim bilješkama iz ratnog dnevnika, već su se trudili, da dadu što je moguće potpuniju sliku kako svojih djela, tako i cijeloga doba, u kojem su živili i radili. Na taj su način postali radovi, koji, ma koliko i po njeki put i bili dobri, bijahu namijenjeni u prvom redu uskom krugu porodice i njenog potomstva, pa su samo rijetko objelodanjeni. Samim tim pak oni su često zasluživali veći značaj, nego što su ga imali o svojoj stvarnoj vrijednosti. I zbilja njeka su se od tih djela manje ili više vrijednih, možda poglavito zbog imena piščevog, možda pukim slučajem prenijela od pokoljenja do pokoljenja, pa su se tako do dan danas sučuvala od potpunog zaborava. Ali je ipak u toku vremena progutala pomrčina zaborava najveći dio takovih radova i to ne baš najlošije spise te vrste.

Tako je 1789. god. izašao takav jedan rad u Pragu, koji nosi naslov: „Volständige Geschichte von der Belagerung und Einnahme der Festung Belgrad durch k. u. k. Feldmarschall Freiherrn von Laudon, von einem k. u. k. Offizier, der dieser Belagerung beiwohnte“. To je tanka neugledna knjižica, starih požutjelih listova, koji pokazuju, kroz koliko je ruku ta knjiga u ono vrijeme prošja. Danas je pak možete naći zaboravljenu pod debelim slojem prašine tek u ponjekoj biblioteci, a ko zna, kad ju je posljednji put njeko prelistavao. A ipak baš je to djelo zasluživalo bolju sudbinu. Njegov je pisac ostao anoniman i nepoznat, možda zato što je knjigu pisao za uski krug poznanika i drugova, a možda pak i iz razloga, što pisac nije bio svjestan vrijednosti svoga rada, zato što nije znao, da je stvorio jedan napis od vrijednosti, koji daje tako potpunu i jasnu sliku onoga vremena, da se može uračunati u najbolje stvari, koje su se pojavile na tom polju. Jezik je tako prost i jasan, opis zbijen i stvaran, a od jedinstvene plastike, da mora zainteresovati svakoga, koji ga čita. Stoga da ostavimo riječ piscu, pošto će biti korisno uporediti posljednje zauzeće Beograda sa zauzećem njegovim u ranijim vremenima. Pošto pak baš ovaj opis daje tako jasnu sliku tadašnjih prilika, dogadjaja i borbenih sredstava, to ćemo ga ovdje saopćiti u izvodu. Čitaoc mora imati utisak, da prisustvuje jednoj moderno bici, u kojoj poslije topničke pripreme, razvijene do bubnjarske vatre, nastaje pješački napad.

28. septembra pozva maršal barun Laudon sve generale i reče im: „Prijatelji, ovdje je mjesto, gdje nam valja pobjediti ili umrijeti. ja se odavde ne ću maći. Imam naredbu. da neprijatelju oduzmem Beograd. Upotrijebit ću sve snage, da izvršim postavljeni mi zadatak. No ja tražim i od sviju ostalih, da učine svoju dužnost. Tražim od svakoga, da bude pripreman, da pobijedi ili umre“.

Utvrdjena linija bila je već gotova. Reduti, izgradjeni u njenom opsegu, — snabdjeveni su opsadnim topovima, te je 29. septembra u 7 sati u jutro počelo bombardovanje predgradja bombama i granatama, koje je trajalo četiri sata, dok su baterije, namještene na ušću Save, tukle beogradsku tvrdjavu. Paljba je zatim ponovno otvorena poslije podne od 4 do 6 po podne. U veče dobila je c. i kr. dunavska flotila naredbu, da nadre u toku noći u pravcu Ratnog Ostrva, sve dok ne bude mogla dohvatiti svojim topovima. Prema ratnoj osnovi, tom se divizijom sa Dunava imao neprijatelj vezati i natjerati da cijepa svoje snage. Tako su u toku toga dana izvršene sve pripreme, da bi se sutradan mogao izvršiti juriš na predgradja. U toku noći otišli su bataljuni, odredjeni za napad, na svoja mjesta. Vojnici su gorjeli od nestrpljenja, da izvrše juriš, te su jedva mogli sačekati slijedeći dan, kada će pod Laudonom i njegovim dostojnim potčinjenima pokazati gordim Turcima na beogradskim bedemima, da ništa nije nezauzimljivo, na šta se Laudon okomi.

30. septembra u jutro naredio je Laudon otvaranje topničke vatre. Obice i mužari brisale su prazni prostor izmedju srpskoga grada i palisada, da bi otežavali protivniku, da im se primakne. Iz kamenih prangija bacani su džanovi, napunjeni barutom, kamenje i mala djulad na same palisade, da bi se one očistile od Turaka. Sesnaest topova djelovalo je na podnožje palisada, tako da su ove na četiri mjesta tako pokošene, da su ubrzo strčila četira otvora dosta širokih, da propuste po jedan vod. Najedared na dat znak umukoše baterije. Dok se oko utvrdjenja polako dizao gust dim, prodjoše pet minuta punih svečane tišine i očekivanja... Bataljuni ubrzanim korakom u četiri kolone krenuše provaljenim palisadama. Samo naprijed, samo hrabro, djeco!... sokolio je Laudon iza baterije grenadire, koji su s nožem na puški nastupali. A ovi su jurili što su mogli brže ka palisadama, prodriješe kroz otvore njihove, srčano napadoše i neprijatelja otjeraše poslije ogorčene borbe iz njegovih rovova iza palisada. Tako je zauzet cio gornji di predgradja, cio srpski grad, koji leži izmedju brijega i Save, te zatim ulica, koja vodi od Save ka šabačkoj i novoj kapiji, kao i jedan dio pristaništa, pa je sve to osigurano od protivnapada. Toga se dana naše topništvo prvi put pokazalo u svoj svojoj sili i sposobnosti. Grozna je bila paljba oko Beograda, metci su pljuštili jedan za drugim, brzinom, kojom udara doboš, tako da uho nije bilo u stanju odvojiti pucanj od pucnja. U toku noći izvršiše Turci tri protivnapada, ali su us prkos svojoj očajnoj hrabrosti, sva tri puta vraćeni krvavih glava. 1. oktobra podignuti su paralelnirovovi, propusnice i saobraćajnice, te uopšte svršene sve pripreme za glavni juriš na tvrdjavu. Toga dana naredio je Laudon, da se istakne bijela zastava u znak privremene obustave borbe. Kad je na to i neprijatelj prestao sa paljbom, poslat je jedan zarobljenik sa jednim trubačem u grad, da tamo isporuči slijedeći poziv: „Pošto je paši i onako poznato istjerivanje Turaka iz Banata, to se on sada izvještava o stvarnoj pobjedi, izvojevanoj nad velikim vezirom, te mu se iskreno saopštava, da cilj akcije, naredjene za sutradan,

Sjećajte se siročadi za domovinu poginulih vojnika

nikako ne će biti samo zauzimanje predgradja, već izvojevanje potpune pobjede. Posada neka se ne nada oslobodjenju od strane Abdi-pašine vojske, pošto je i prema njemu već poslana jedna c. i kr. vojska, da ga potuče. Paši dakle ne ostaje ništa drugo nego da preda grad, ako želi da sačuva svoj i svojih ljudi život, te imovinu stanovnika, pošto će mu se u tome slučaju dozvoliti slobodan odlazak. Ako pak paša ne bude voljan, da primi ovaj blagonakloni prijedlog, ne će biti milosti ni za koga, i sve će biti uništeno ognjem i mačem“. Paša je odgovorio: „Ne sumnjam u istinitost vijesti o porazu velikog vezira, za koju mi se javlja u pozivu, ali za to mi pak nije moguće da se predam, pošto sam za čitave godine snabdjeven branom i municijom, a pošto pored toga još imam i pouzdanih izvještaja, da će mi skoro doći u pomoć seraskijer Abdi-paša. Ako bi se pak i njemu dogodila nesreća, da bude potučen, ja se nadam, da će gospodin maršal imati toliko čovječnosti i velikodušnosti, da ne dopusti da se svirepo postupa samnom i sa posadom“. Odmah po stizanju odgovora ponovo je otvorena vatra te preduzeta najvećom žestinom. Vatra je bila upravljena najviše na onaj dio pristaništa, što još nije bio posjednut od naših. Zapali se temišvarska kapija i mlin u blizini, te je još na njekim mjestima buknuo plamen. 2. oktobra u 8 sati u jutro formiraše se pukovi za napad. Glavni vojni sveštenik očitao je u nadvojvodinom šatoru svečanu misu, te najzad otpjeva „Te Deum“. Topovi 24-funtaši i i 12-funtaši, namješteni iza nadvojvodinog logora, opališe po trostruki plotun, a poslije svakog od tih plotuna opalila je cijela vojska brzom paljbom. Poslije ove u njeku ruku počasne paljbe s ove strane rijeke opali i zbor prinea de Ligne u Zemunu i dunavska flotila, razvijena od Bežanije do Pančeva. Poslijednja je djelovala na sve, što je mogla dohvatiti, kao god i pomenute savske baterije.

(Svršit će se).

Domaće Vijesti.

Viška zabava na Monte Cane. U prirodi, kod mora, koje oplakuje i slavne hridi Viškog biser-otoka, ispod čempresa, usrijed lovorike sastalo se sve što ima u Puli najotmenijeg i najdomoljubnijeg. Vrijeme prekrasno, dan iza kiše, vedro, mirno i ugodno. Na livadi šator do šatora, red stolova do drugog reda, desno, lijevo, na sve strane. Najveći se dio gradjanstva i vojništva tamo ispraznio. Tramvaj po tri četiri voza ne mogu da narod nose; na svim stanicama mnogo ih ostaje! Ne ostaje, nego svatko ide na Monte Cane kočijama, autima, piješice! Sve hrli kao na pir! Srce širi se onima, koji su se neuspjeha bojali; a kad tamo dodju, oživi im srce u općem veselju. Prijan traži prijana, drug druga da s njime dijeli rijetku radost.

Lijepo je bila zabava organizirana, a lijepo je bogme i ispala. Nikada nije bilo još tako dobro sa jelom i pićem, kao ovog puta. Nijedan gost nije imao šta da se potuži. Raspoloženje je bilo vrlo oduševljeno. Zabava je tekla neprisiljeno i dostojanstveno.

U 5 sati dospije pokroviteljica zabave Njezina Preuzvišenost milostiva gospodja pl. Chmelarž u pratnji Njegove Preuzvišenosti gospodina podadmirala Löffera. Malo iza toga pojavio se je i sam gosp. zapovijednik ratne luke Njeg. Preuzv. admiral pl. Chmelarž sa linijskim kapetanom g. Prica. Visoke je gostove dočekao odborski predsjednik g. Niko vitez Mardešić, a dražestna malica Alda Šorli izručila je Preuzvišenoj pokroviteljici krasnu kitu cvijeća, prativši je milim kiticama pjesme. Visoki su gostovi pošli po tome u oprijedeljeni im šator, gdje ih je dočekala najotmenija svita, izmedju ostalih i tvrdjavni komesar grof Schönfeldt, Njeg. Preuzv. podadmiral Njegovan, Nj. Preuzv. g. feldmaršalajtnant Hlavaček sa svojim štabom, admiralski liječnik dr. Okunijevski, superior mornarice prečasni g. Koršić sa mnogo vojničkih svećenika, savjetnik Peručić, pokr. odb. g. dr. Čukon i mnogo drugih ličnosti.

Bio je vrlo jako zastupan časnički zbor tvrdjavne topničke pukovnije. Njemačka ratna mornarica koliko časnici, toliko momčad prisustvovala je svečanosti skoro korporativno. Svojem srdačnom sudjelovanju dali su samonikli odušak poletnim govorom njemačkog botsmansmata g. Rampfa. U ono par junačkih, jezgrovitih rečenica progovorio je duh hrabrosti, samosvijesnosti i sloge, na temelju medjusobnog poštivanja: duh se je Tirpitza poklonio uspomeni našeg Tegetthoffa. Urnebesni je trokratni ura završio savezničko slovo, koje će ostati svakomu u pameti, kao lijepi dio svečanosti:

Često je za zabave igrala glazba naše mornarice, te su se zvukovi carske himne spajali sa narodnim hrvatskim melodijama. Uz državne i carske zastave vijala se hrvatska trobojnica i lepršala se nad ljudstvom, srijed veselog glazbenog udaranja, pjevanja hrvatsko-slovenskog zbora i trzanja tamburaškog zbora. Mnogo su doprinijeli glazbenom uspjehu zabave kapelnik mornarske glazbe gosp. Panoch, dirigent hrvatskog pjevačkog zbora g. Rud. Matè i ravnatelj tamburaškog zbora na linijskom brodu Erzherzog Friedrich g. Kovačević.

Duša zabave bili su svakako mili naši hrvatski mornari, kršni Dalmatinci i Primorci sa svjesnim svojim podčasnicima. Oni su napunjali sav humak bijelim svojim odorama. Veseo, srčan, svako od njih junak i sin od junaka. Hrvatski je mornar jezgra naše pomorske sile, srce takodjer i duša svake narodne slave. Svakako najoduševljeniji i najsvečaniji su časovi bili kada je pjevački zbor zapjevao „Carsku himnu“ i „Lijepu našu“. Pobožno je svako stajao, otkrite glave i ganutog srca, do konca, dok je mogao da kliče caru i domovini: „Živio!“ „Živjela!“.

U pjesmi i glazbi trajala je tako zabava do 9 sati, pa se je svijet razišao, veseo svako i ushičen nad neočekivanim uspjehom. R.

Gospodarstvo.

Poljevanje vrta.

Svatko, tko je i malo upućen u gospodarstvo, imade pojma o vrtlarstvu, o sadjenju zelenja i povrća i o velikoj koristi, koju čovjek od tog imade. Ali sada u ljetno vrijeme moramo još napose opomenuti naše gospodare, da će im se slabo trud oko vrta isplatiti, ako ga ne polijevaju vodom. Često puta vidimo lijepo obradjenu baščicu ali ništa u njoj nije napredno, pa se gazda čudi, kako to more biti. A tu je baš uzrok taj, što, osobito za sušnih dana, bašče nikad ne zalijeva. U Americi, gdje su najnapredniji vrtlari cijelog svijeta, prvo je kod podizanja bašče, da se onamo navede voda.

Zato je vrtlarstvo najprednije tamo, gdje je vrt u blizini kakva potoka ili rijeke, da se može voda navesti. Bugari su poznati i čuveni baščovani. Pa šta oni rade? Oni uzimaju za obradjivanje samo onu zemlju, koja je blizu vode. Sagrade veliki točak sa kantama te navode vodu kroz žlijebove napravljene od daske iz potoka u bašču. Kad sunce zadje ono ih gdje vuku vodu i natapaju svoju bašču. Pa eno svak se može na trgu uvjeriti, kakvo je njihovo povrće i zelenjem nogo krupnije, lijepše nego u drugog svijeta, a glavni je uzrok baš taj, da oni polijevaju svoje bašče što drugi svijet ne radi. Ta svak zna, kako poslije kiše sve povrće oživi i napreduje, pa kad nema uvijek kiše, treba da čovjek sam, koliko može, kišu napravi, da sam polijeva.

Za malu kućnu baščicu ne treba mnogo vode, da se ona naveče il jutro rano zalije. Za polijevanje je bašče potrebna ljevena kanta sa dudicom, a na kraju dudice da je naknaknutaka rešetka, te kad se polijeva, ono upravo dolazi kao da kiša pada na biljku. Za polijevanje najpodesnije su plosnate kante, a da nisu prevelike nego srednje ili malešne, da čovjek može lakše rukom upravljati kantom. Za polijevanje usjevnih gredica treba da je na kanti sasvim fina rešetka, jer inače debeli mlazovi vode raznose sjemenje, dok je još u klici. Dobro je, imati dvije tri vrste kanti, a svakako imati bar dvije rešetke za svaku kantu, jedna nek je sitnija, a jedna krupnija, sitnija za posijano bilje, a krupnija za već jače izraslo bilje. Kad se zalijeva posadjena stabla ili grmlje, onda se to radi kantom bez rešetke, a dudu od kante treba uprti sasvim uz zemlju, jer iz visine lijuči može se zemlja previše razmočiti tako da korjenje izmili napolje.

Poslije svakoga polijevanja treba kante okrenuti dolje, da voda z njih izcuri napolje, da se izsuše, jer onda ne će rdjati. Zato je dobro da se gdjegod iza kuće namjeste ljestvice, na kojima ćemo slagati kante. Ako već nijesu pod krovom, onda se načini mali krović. Pod tim krovićem mogu se onda spremati i druge stvari: alati, pruče, kolje itd. (Hrvatska.)

Razne Vijesti.

Trzavice u Rumunjskoj. U Rumunjskoj postaje položaj svakim danom sve to mutniji i zapleteniji. Prilike su promijenljive i nesredjene, pa akoprem rumunjski i strani listovi raznoliko sude i prorokuju, ne može se do danas ništa proreći, da li će Rumunjska i nadalje ostati neutralna ili će se metnuti uz bok jedne ili druge ratujuće grupe. Dok je vlada sklona neutralnosti, nastavljaju Filipescu i Jonescu svoj agitatorni rad, koji ide za intervencijom. U skupštini, održanoj 16. o. mj., koju je posjetilo više stotina ljudi, izjavio je Filipescu, da je Bratianuova politika neiskrena. On da je prevario i antantu i centralne vlasti. Na mjesto Bratianove vlade mora doći narodni kabinet. Jonescu je na skupštini napao vladu, jer da potiskuje slobodni izražaj narodnoga mišljenja. Zaprijetio je, da će opozicija segnuti za drugim sredstvima, a najprvo će biti, da se zatraži od kralja ratna objava. Skupštinari išli su iza skupštine manifestirajući po ulicama, te se konačno mirno razišli bez da je došlo do sukoba.

U Bugarskoj misle, da ne će ipak antanti uspjeti uplesti Rumunjsku u rat, dok u Njemačkoj ne isključuju, da bi moglo ipak i do toga doći. „Berliner Tageblatt“ piše: Rumunjsko pitanje, koje je poslije priključka Bugarske centralnim vlastima moralo biti svakomu jasno, barem se sada u Njemačkoj prilično općenito posmatra sa potrebnom trijeznočom. Rumunjska, čije udaljivanje od Njemačke i Austro-Ugarske pripada medju mnogobrojne, još nerazjašnjene potankosti ratne predhistorije, priklanja se doista sa osjećajem i računom na stranu antante, a sve ostalo stvar je prigode. Da predusretnemo takove slobode, bit će do konca rata jedna od najvažnijih zadaća.

Konferencije rusofilskog unijonističkog saveza u Rumunjskoj. Rumunjski list „Dimineata“, što izlazi u Bukareštu javlja, da se već kroz nekoliko dana obdržavaju u Rumnnjskoj političke konferencije, kod kojih sudjeluju Filipescu, Jonescu i mnogi članovi rusofilskoga unionističkoga saveza. Konferencije bave se u glavnom držanjem vlade i pitanjem akcije, koja bi se imala poduzeti protiv kabineta. Nekoji su govornici predlagali, da se u znak prosvjeda ostavi parlamenat. Rek bi, da nije o tome stvorena konačna odluka.

Kupalište na Lidu izgorjelo. Talijanske novine javljaju iz Mletaka, da je na Lidu izgorjelo poznato veliko kupalište svjetskoga glaša.

Druga ruska zavjera. Listovi javljaju, da se je ušlo u Rusiji u trag drugoj zavjeri, koja siže od Petrograda preko Moskve u Sibiriju. Urotnici su ovaj puta izabrali za središte svoga djelovanja sibirsku guberniju Tomsk. Tamo ih je uhapšen veliki broj. Zavjera išla je za tim, da pripravi u Rusiji i Sibiriji podlogu za veliku revoluciju.

Samoubojstvo kanonika. Iz Temešvara javljaju, da je tamo samoubojstvo kanonika Antona Wittenbergera izazvalo veliku senzaciju. Wittenberg se je minule nedjelje u svom stanu ustrelio iz samokresa u glavu. Ostao je na mjestu mrtav. Već duže vremena bio je vrlo tužan, pa se računa, da mu je to poremetilo mozak, te da je u tom stanju počinio samoubojstvo.

Ciljevi ruske ofenzive. Saopćujuć o ratnom položaju, ustanovljuje „Ruskij Invalid“, da ima ruska ofenziva tri velika strategička, idejalna cilja, i to prodor u Ugarsku, zauzeće Lavova i osvojenje Bresta-Litovska.

Akoprem je ruska ofenziva polučila više uspjeha, stupila su u najnovije vrijeme prva dva cilja u pozadinu, a ide se u glavnom za osvojenjem Bresta-Litowska. Da se to poluči ovisno je o sudbini Kovela i okolice. Padom Kovela bio bi put u Brest-Litowsk otvoren.

Mir — do dva mjeseca! Prema pisanju holandijskih listova vlada u Londonu mišljenja, da će rat trajati još najviše dva mjeseca. U to vrijeme imalo bi se naime pokazati, da li je Njemačka skršena, a ne bude li, onda je znak da je u opće nije moguće svladati. „Lloyds“ javlja, da su u Londonu na dnevnem redu oklade o svršetku rata. Velika je stranka, koja zastupa mišljenje, da će do konca godine doći barem do primirja.

„Deutschland-u“ prijeti opasnost. U New-Yorku kola vijest, da je njemački državni tajnik von Jagov rekao, da bi Amerika, u slučaju kad bi Englezi bili tolike kukavice, te potopili njemačku trgovačku podmornicu, morala ustati na obranu. Da se očuva brod od potopljenja, nakanio je kapetan podmornice uzeti na brod jednoga američkoga državljanima.

Pojačanje austrijskih i njemačkih četa na svim frontama. „Deutsche Tagespost“ javlja iz Rotterdama: Sada se ratuje na svim frontama, Nijemci i Austrijanci pojačali su svuda svoje čete. Gdje su ih uzeli? Gdje se nalazi takorekuć neiscrpljivi reservoar centralnih vlasti? To je ono veliko pitanje, koje tako kruto zabrinjuje državnike i strategе u Parizu i Londonu! Gdje se krije neiscrpivo vrelo reserva centralnih vlasti?

Bugarski jezik na školama u Ugarskoj. Prema naredbi ministra nastave ima se u škol. godini 1916.-17. na svim trgovačkim školama u Ugarskoj podučavati bugarski jezik kao neobligatni predmet. Učenicima je medjutim pušteno na slobodu, da biraju izmedju francuskoga i bugarskoga jezika.

Štete uslijed rata u Galiciji. „Kuryer Lwowski“ javlja: Uslijed rata bilo je u 60 galičkih krajeva porušeno 69.216 kuća i 119.815 gospodarskih zgrada. Posvema je razrušeno 15 katoličkih i 20 pravoslavnih crkvi, a teško oštećeno 48 katoličkih i 31 pravoslavna.

Grčka demobilizacija. „Corriere della sera“ javlja, da se je takodjer u Epiru počelo sa demobilizacijom. Oružje spremaju francuske oblasti, koje su protjerale više Grka radi uhodarslva. — „Esti Ujsag“ javlja iz Atene, da je demobilizacija uzbudila veliko ogorčenje medju časnicima 8. divizije, koji su molili za otpust iz službe.

Okolo 400 kg. pravog vrcanog
MEDA
nudja na prodaju
Pasko Ženžerović
KRNICA - VODNJAN (Istra).

AUGUST ŠENOA.

Prijan Lovro.

(Nastavak).

Jednoga po podne podjosmo šetati pred gradska vrata. Idjasmo duž Vltave. Dodjosmo na gô vršak nad velikim selom, komu već ne pamtim imena. Divna li prizora! Nad nama zeleni brežuljci i dolovi, medju kojimi se vijuga srebrna Vltava. Pred nama gomila starih, orijaških palača, sto šiljastih tornjeva, kitni otoci, pred nama kameni most Karla četvrtoga, strmi Višegrad, negda „sunce česko“, ovjenčano kraljevskimi dvorovi i zlatnimi kulami, sada — austrijska tvrdjava ovjenčana topovima, na kojoj sred pusta groblja stoji vrlo neukusna crkva sv. Petra. To bijaše Zlatni Prag. Sjedjasmo na vrh brijega, na kojem je, kako se priča, stajao „Djevin grad“, gdje da je junakinja Vlasta sa svojom amazonskom četom branila slobodu ženskoga spola protiv nasilja muževa. Branila, al neobranila.

Sjedjasmo dugo mučeć, diveći se krasnomu prizoru.

„Koliko je bilo nada sred toga grada!“ prihvatim ja, — „koliko je bura djesnilo u njemu! Prava je to kamena elegija.“

„Reci, tu se od jada okamenila jedna orijaška duša“, odvrati mi Lovro. — „Život se i ne život izmjenjuje. Kamen dobiva dušu, a čovjek postaje kamenom.“ I opet se zamisli Lovro žalak, spustiv glavu — „Kaži mi“, nastavi: „nije li Jean Jaques Rousseau istinu govorio, odgovoriv dijonskoj akademiji, da znanosti čovjeku više škode, nego li hasne? Jest, vjere mi. Gledji preda se, evo ti Praga, evo ti primjera. Da nije bilo toliko prosvjete u tom gradu, da nije bilo u njemu Husa, bio bi sretniji, Bijela gora ne bi bila postala crnom. I ja sam živi atom te istine. Šta je meni trebalo stablo spoznanja? Volio bih se znojiti za očevim plugom, nego broditi s Akilom pred Troju ili uzvitlati prah junaka Igora. Buditi znanjem želje u sebi, a ne dovit se činu, letjeti mišlju preko mora, preko zvijezda, a tijelom biti prikovan do groba na jedno mjesto, to je prokletstvo. Blaženi slaba uma ljudi!“

„Odakle tebi danas takve misli, Lovro?“ zapitah ga.

„Od prilike tako! Odakle? Nosim ih uvijek sa sobom, brate, kao rob svoje verige. Samo jednog bremena da se mogu riješiti, bar bi mi verige lakše bile.“

„Kakvog bremena?“

„Hoće li to breme pasti s mene u vodu Vltavu, ako ti dokažem, šta je?“

„Ne kaže li Rimljanin, da je dobro imati u nevolji supatnika?“

„Ne marim za te mudre izreke, većim su se dijelom već istrošile. Kazat ću ti što me peče, jer si mi prijatelj.“

„Kaži, brate“

„Dobivam pisama od kuće, gdje mi svâk javlja, da je u kući očevoj velika nevolja. Podupirali me, zadužili se. Djedovina da dodje zbog mene na bubanj. Veli mi svâk, da se žurim, da što prije stečem kruh, a oca da dignem iz nevolje. Imam i sam za sebe duga u Beču. To je, to je, brate moj teška, preteška nevolja. Meni je, kao da mi zla sreća zabada usijan gvozden ostan u srce. Život mi nema više svrhe. Al vidiš, kasno je; ajdemo kući!“

Iduć kući ne govorismo ni besjedice. Lovro potiho pjevucao staru slovensku crkvenu pjesmu, lupajuć nemilo štapom grmlje kraj puta.

Naši večernji razgovori ne ticahu se vazda našega života; obično govorasmo o književnosti. Lovro imao riješiti zadaću o staroj slovenštini. Kraj domaće tuge bijaše mu to najvažniji predmet. O tom pitanju govorio mi je opširno. Često bi me puta upitao, da li mu je uspjeh istraživanja temeljit, logičan. Dogodilo bi se ne jedan put, da na večer ni ne zapalismo svijeće. Svaki ležaše na svom divanu pušeć i u mraku raspravljajuć bud književna bud socijalna pitanja u sav glas. Lovro je često branio paradoxa. Ne znam kakovim se povodom zapodjenula jednoć medju nama prepirka o teoriji svjetla. Ja sam branio Newtonovo mnijenje, da svjetlo postaje gibanjem etera, Lovro dokazivaše bijesno svom mogućom sofistikom, da je svjetlo tvar. Tri puna sata prepirasmo se o svjetlu vičuć i ležeć u mraku. Drugog jutra zapita me služavka plaho, da li sam se već pomirio sa gospodinom Lovrom. „Zašto?“ zapitah je. „Ta Bog Vas vidio, gospodine mladi, niste li se sinoć ljuto svadili?“ — „A dà, draga moja, to bijaše tek prijateljski razgovor.“ — U politici mislio Lovro vazda na široko. Bijaše živ, iskren rodoljub, al se često srdio i smijao domaćim dogodjajima. — „Ludorija!“ viknuo bi često u kavani, baciv domaće novine. „To da čovjek čita! Uvodni članak o novoj čitaonici u kukavnom selu! Zar ti ljudi nemaju boljega posla nego skakati i piti u slavu domovine? Već sam tih malica sit; konobaru, dajte mi: „Independance belge“. Jednom čitah kod kuće „Le contrat social“ od Rousseau-a. Lovro me pozva, nek mu kažem ukratko smisao rasprave, u kojoj glasoviti Francuz dokazati radi, da država postaje medjusobnim ugovorom državljana.

„Nije istina“, viknu Lovro, „Rousseau krivo sudi. Silom postaje velika država. Samo sila tvori velika djela, sila u ruci veleumna pojedinca. Ljudi su ljudi. Ugovarajući medju sobom o državi, poklali bi se. Nas takova teorija upropašćuje, mi smo vječni pravdaši.“

Najviše se zabavljasmo večerom čitajući pjesničke plodove, Pročitasmo zajedno Danteovu „božansku komediju“, Ariostova „bijesnog Orlanda“, Mickievičeva „Walenroda“, Byrona, Heinea, Nekrasova, Berangera, Čelakovskog i mnogo drugih pjesnika. Za takovih časova bijaše Lovro van sebe; oko mu blistalo, na lica bi mu skočila krv. Kad mu pročitah „Alpuharu“ od Mickievića, malda nije poludio od zanosa. Meni su te rasprave osobito mile bile. Kad se ovako u dvoje čita, kad dva zanesena prijatelja razabiru misli pjesnikove, javlja ti se krasota pjesmotvora jasnije pred očima. Lovro sam ne bijaše nipošto pjesnik, nikad za života nije napisao stiha; al je duboko čutio osječaje, bistro pronicao misli pjesmotvora. Radovao sam se Lovrinu drugovanju tim više, jer je bio ujedno i kritik plodovom moje vile Odijevao sam za ono doba ljuvene uzdisaje u sonete, a gradio satirične feuilleton prozom. Ni slovce ne dodje mi u šake zagrebačkoga slagara, a da nije Lovro rekao „imprimatur“. Našim peroracijama najviše se srdio treći list našega trolistka — bradati ljubovnik Žigec. Skoro ne vidjeh toli flegmatična čovjeka, skoro ne vidjeh toli zaljubljena „mačka“. Bijaše tehnik. Dva predmeta osvajahu njegovu dušu: gospodarstvena lučba i bistrooka Dragoila. Nije mario slušati dugačkih pjesama. Kad mu se koji pjesmotvor milio, znao bi kimnuti glavom, žmirnuti lijevim okom i ukratko promrmljati: „Mhm!“ A kad bi mu čija vila dosadila, rekao bi zijevnuv: „Ajdmo spati!“

(Nastavit će se.)

Hrvati i Hrvatice sjetite se družbe sv. Cirila i Metoda!